

Autonomie vůle versus veřejné zájmy v občanskoprávním řízení (podnět pro české procesní právo)

Dr. Andreas Frössel, MA*

Abstrakt: Podle obecně převládajícího názoru ohledně autonomie vůle stran v Rakousku platí, že působnost tohoto principu se vztahuje k hmotnému soukromému právu. V poslední době se otázka použití autonomie vůle stran stala předmětem diskuse o tom, do jaké míry ji lze použít též v civilním právu procesním. Tento příspěvek předně seznamuje čtenáře s tím, zda a v jakém rozsahu je autonomie vůle procesních stran vůbec podle rakouského civilního procesního řádu přípustná. Autor proto čtenáře seznamuje s názory hlavních zastánců uplatnění tohoto principu, kterými jsou M. Trenker a T. Kunz, kteří publikovali své názory ve svých rozsáhlých dílech. Autor poté prověřuje oprávněnost této tendence na třech vybraných případech, a sice na přípustnosti smlouvy o vzdání se nároku (*pactum non petendo*), možnosti žalobní legitimace za třetí osobu a konečně testuje tyto názory na následcích mimosoudní dohody (*out-of-court-agreement*) v průběhu soudního řízení. Vlastním cílem článku je podnítit diskusi o tomto tématu v rámci českého civilního procesního práva.

Klíčová slova: autonomie vůle stran, civilní právo procesní, rakouský civilní soudní řád, přípustnost smluvních ujednání procesních stran, extenzivní a restriktivní přístup, úmluva o vzdání se vynucování nároku, žalobní legitimace za třetí osobu, úmluvy stran během soudního řízení

Úvod

Autonomie vůle je jednou z hlavních zásad soukromého práva.¹ Zjednodušeně řečeno, autonomie vůle, která je chráněna ústavou,² vyžaduje, aby strany mohly svobodně utvářet své vztahy podle vlastních představ, pokud jim v tom nebrání závažné veřejné zájmy. Tyto závažné veřejné zájmy odůvodňují například to, že autonomie vůle stran v oblasti nájemního práva, pracovního práva a práva ochrany spotřebitele byla do značné míry kogentní právní úpravou omezena. Jinak však platí přednost autonomie vůle a možnost utvářet vlastní právní vztahy podle příslušných soukromých přání a zájmů.

Vzhledem k tomu, že soukromoprávní autonomie je základním pilířem soukromého práva, může být překvapivé, že podle rozšířeného názoru je situace odlišná v oblasti civilního soudního řízení, které v konečném důsledku slouží k prosazování soukromého práva hmotného. Podle mých informací se zdá, že je v souladu s převládající doktrínou civilního procesu, že autonomní ujednání stran v civilním řízení (*procesní smlouva*) jsou v zásadě přípustná pouze v rozsahu, v jakém to výslovně stanoví zákon. Dokazují to i dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.³ Základem tohoto názoru, který převládá v Rakousku,

* Dr. Andreas Frössel, MA. Rozšířený text přednášky, kterou prezentoval na Fóru Centra právní komparatistiky PF UK dne 4. 11. 2021. Článek je jedním z výstupů česko-rakouského projektu *Veřejný zájem v právu*. K tomu viz zejména TICHÝ, L. – POTACS, M. (eds). *Public Interest in Law*. Cambridge: Intersentia, 2021. Překlad článku: Luboš Tichý.

1 Srov. zejména BYDLINSKI, F. *Privatautonomie und objektive Grundlagen des verpflichtenden Rechtsgeschäftes*. Wien: Springer, 1967; BYDLINSKI, F. *System und Prinzipien des Privatrechts*. Wien: Springer, 1996, s. 147 an.

2 Srov. rozhodnutí rakouského ústavního soudu VfSlg 12.227/1989; OGH 30. 4. 2012, 9 ObA 56/11t.

3 Viz 20 Cdo 1928/2007; 23 Cdo 5508/2007.

je dogma vycházející z německé doktríny o zákazu „smluvního řízení“, tj. autonomní organizace civilněprávního procesu.⁴ Podle tohoto názoru mohou strany využít občanskoprávní proces výhradně podle jeho pravidel. S nadsázkou by bylo možné mluvit o přístupu „buď, anebo“.

V posledních deseti letech se však tento tradiční pohled na občanské právo procesní stále častěji dostává pod palbu kritiky. V Německu se na toto téma rozvinula rozsáhlá a téměř neovladatelná diskuse, která odráží téměř celé názorové spektrum. Reprezentativním příkladem je dílo Gerharda Wagnera,⁵ které mělo velký vliv i v Rakousku. V tomto smyslu byly v poslední době publikovány dvě práce, které se zasazují o větší vliv soukromoprávní autonomie v rakouském procesním právu, a to jednak habilitační práce Martina Trenkera *Einvernehmliche[n] Parteidisposition[s] im Zivilprozess*⁶ a jednak Kunzova disertační práce *Prozessstandschaft*,⁷ která – v rozporu s převládající doktrínou – prosazuje přípustnost tzv. autonomní postavení procesní strany.

V následujícím textu bych se chtěl zabývat oprávněností soukromoprávní autonomie a jejím rámcem v rakouském civilním řízení, a tak tímto skromným příspěvkem vyvolat diskusi a přispět k řešení některých možná i v České republice sporných problémů. Za tímto účelem budu nejprve analyzovat vztah mezi veřejnými a soukromými zájmy v občanskoprávním řízení obecně. Přitom rozebírám otázku, jaké veřejné zájmy sleduje soudní civilní proces a které z nich mohou ospravedlnit omezení soukromoprávní autonomie v civilním procesu. Následně stručně popíšu ustanovení rakouského právního řádu týkající se otázky soukromoprávní autonomie v občanskoprávním řízení (ad 2.). Poté představím již zmíněné názory, které obhajují velkorysé uplatňování soukromoprávní autonomie v občanskoprávním řízení v kvazi „neregulované oblasti“ (ad 3.). Následně se na základě tří vybraných sporných problémů budu zabývat tím, zda a do jaké míry lze v občanskoprávním řízení připustit soukromoprávní úmluvy (ad 4.). Na základě těchto poznatků se následně pokusím shrnout a formulovat obecné závěry o vztahu mezi autonomií vůle a veřejným zájmem v rakouském civilním procesním právu (ad 5.).

1. Veřejné a soukromé zájmy v občanskoprávním řízení

1.1 Úvod

Na otázku vyvažování veřejných a soukromých zájmů v občanskoprávním řízení lze nahlížet z různých úhlů pohledu.⁸ Někteří zastávají individualistické chápání civilněprávního řízení: jednotlivec by měl mít možnost uplatnit svůj hmotněprávní nárok. Toto chápání neponechává mnoho prostoru pro nadindividuální nebo dokonce veřejné zájmy. Je třeba přiznat, že toto individualistické chápání občanského soudního řízení, které nebylo nikdy plně realizováno ani v těch nejliberálnějších procesních kodexech, bylo v posledních desetiletích stále více zpochybňováno. Tak např. cílem hromadné žaloby není

⁴ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*. Wien: MANZ, 2020, s. 28 an.

⁵ WAGNER, G. *Prozessverträge. Privatautonomie im Verfahrensrecht*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1998.

⁶ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 28 an.

⁷ KUNZ, T. Eine Untersuchung der Klagebefugnisse Dritter im österreichischen Zivilverfahren. In: KUNZ, T. *Die Prozessstandschaft*. Wien: MANZ, 2019.

⁸ Srov. poučný přehled v SPITZER, M. *Kollektivinteressen im Zivilprozess, in GS Rebhahn*. Wien: MANZ, 2019, s. 573 (574 an.).

korigovat individuální smlouvy tak, aby byly v souladu s právem,⁹ nýbrž vytvořit pro společenství spotřebitelů nástroj jejich ochrany, jejíž vynucování se jednotlivému spotřebiteli nevyplatí. Na druhé straně „soukromoprávní vymáhání“ je určeno k prosazování veřejných zájmů prostředky soukromého práva a civilního procesního práva, například pokud se jedná o kartelové právo nebo právo kapitálového trhu.¹⁰

Na tomto místě je třeba zdůraznit, že rakouský občanský soudní řád nikdy nestál na individualistickém stanovisku, které bylo archetypálně obsaženo zejména v civilním soudním řádu přijatém v Německu¹¹ o několik desetiletí dříve, v době vrcholného liberalismu.¹² Tvůrce rakouského civilního soudního řádu Franz Klein chápal civilní soudní řízení jako „nutné zlo“, které – pokud je nutné – by mělo být co nejkratší a neefektivnější, aby se jednotlivce tak mohl co nejnázce domoci spravedlnosti.¹³ Individuální vymáhání práv se tak stalo prostředkem „sociálního“ civilního soudního řízení, které je (ne bezdůvodně) dodnes vysoce ceněno představiteli rakouské doktríny občanského procesního práva.¹⁴ V tomto smyslu je rychlé soudní řízení žádoucí nejen pro jednotlivce, ale je také rozhodující součástí příznivého prostředí pro podnikání: pokud rychle dosáhnou svých práv, je to výhodné i pro obecné blaho.

Je zřejmé, že vymezení hranic mezi veřejným a soukromým zájmem, které může být teoreticky snadné, se stává obtížnějším, když se ponoříme do konkrétní oblasti práva a konkrétních právních otázek: soukromé a veřejné zájmy se zde prolínají, podmiňují a doplňují a v některých případech je již nelze ostře vymezit.

1.2 Veřejné zájmy jako ospravedlnění kogentního práva

Pokud si v této souvislosti položíme otázku, proč podle převažujícího názoru převládají v občanském právu procesním kogentní ustanovení, můžeme se nejprve zamyslet nad formálními aspekty. Například civilní právo procesní je – na rozdíl od práva soukromého – oblastí veřejného práva, kterou obvykle provází větší četnost kogentních ustanovení. Tento přístup však není příliš přesvědčivý,¹⁵ protože ve veřejném právu nepochybně existují ustanovení, která lze „odstranit“ dohodou stran. Naopak v soukromém právu existují – opět nesporně – také kogentní ustanovení.

To dokazuje i pohled na pozitivní úpravu rakouského civilního soudního řádu. Například podle § 129 odst. 1 ZPO „[v]šechny lhůty mohou být zkráceny dohodou stran“. Podle § 183 odst. 2 ZPO se strany mohou dohodnout, že někteří svědci nebo dokumenty nebu-

⁹ APATIE, P. – FRÖSSEL, P. k § 30 KSchG. In: SCHWIMANN, M. – KODEK, G. *ABGB*. 5. vydání. Wien: LexisNexis, 2020, s. 2.

¹⁰ Například FIDLER, P. *Private Enforcement – Rechtstheorie und Rechtswirklichkeit im Wettbewerbs- und Kapitalmarktrecht* (Teil 1 und 2). *Juristische Blätter*. 2018, Vol. 140, Iss. 2, s. 81 a 152.

¹¹ Srov. například STÜRNER, R. *Liberalismus und Zivilprozess. Versuch einer rechtsvergleichenden Bilanz*. *Österreichische Juristenzeitung*. 2014, Hf. 14–15, s. 629 (633).

¹² KODEK, G. *Das Zivilverfahrensrecht im 21. Jahrhundert – alte und neue Herausforderungen*. *Österreichische Juristenzeitung*. 2008, Hf. 23–24, s. 919 (923).

¹³ Srov. KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*. 5. Auflage. Wien: Facultas, 2021, marg. č. 11; TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 126 an.; LEWISCH, P. *Der Zivilprozess: Soziales Übel oder soziale Wohltat?* In: LEWISCH, P. – RECHBERGER, W. (eds). *100 Jahre ZPO: Ökonomische Analyse des Zivilprozesses*. Wien: MANZ, 1998, s. 97 an.

¹⁴ Srov. například NOLL, A. *Das gerichtliche Verfahren als soziale Institution*. *RZ* 2015, s. 6.

¹⁵ Podrobně a přesvědčivě TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 77 an.

dou do řízení připuštění.¹⁶ Je tedy zcela nepochybné, že zákonodárce poskytuje účastníkům občanskoprávního řízení určitou míru tvůrčích možností; otázkou je pouze, kam až tyto tvůrčí možnosti sahají.

Důvodem, proč podle převažujícího názoru dominují v civilním právu procesním kogentní normy, je skutečnost, že občanské řízení plní veřejné úkoly, které vyžadují a mohou ospravedlnit omezení autonomie. V návaznosti na Trenkera lze identifikovat následující veřejné zájmy,¹⁷ které v konečném důsledku vedou k tomu, že občanskoprávní procesní ustanovení jsou často koncipována jako kogentní.

V prvé řadě je třeba uznat snahu zákonodárce napomoci tomu, aby v občanskoprávním řízení zvítězila materiální pravda.¹⁸ Kromě všech epistemologických obtíží by v této souvislosti měla rozhodnutí pokud možno stanovit, co se skutečně stalo a jak má být skutkový stav právně kvalifikován. Jako jakási druhá strana mince nesmějí být státní soudy nuceny akceptovat skutečnost, o které vědí, že není pravdivá, protože by to narušovalo autority justice.¹⁹

Druhým veřejným zájmem je procesní ekonomie:²⁰ soudní řízení stojí peníze daňových poplatníků, a proto by mělo být vedeno co nejrychleji a nejefektivněji. Je proto třeba zabránit dohodám stran, které zatěžují soudy zbytečnými nebo nadměrnými požadavky. Ti, kteří nejsou spokojeni s „repertoárem“ státního občanského práva procesního, mohou využít alternativní formy řešení sporů, ať už jde o rozhodčí řízení, mediaci nebo smířčí řízení.²¹

Třetím veřejným zájmem, který lze v našem kontextu identifikovat, je zásada jednoty rozhodování: o totožných skutečnostech a otázkách by měly státní soudy rozhodovat pokud možno stejně.²² To vyžaduje nejen ústavní princip rovnosti,²³ ale jde také o rozhodující faktor důvěry veřejnosti v justici. Pokud občané získají pocit, že o výsledku soudních sporů ve skutečnosti rozhoduje náhoda, je to na škodu soudnímu systému a demokratickému právnímu státu jako celku.

Čtvrtý veřejný zájem, který s výše uvedeným úzce souvisí, se týká funkce právního smíru.²⁴ Soudní řízení má s konečnou platností autoritativně rozhodnout právní spor a vyřešit tak společenskou konfliktní situaci, která se za řízením skrývá.²⁵ Soud je místem konfliktu, po němž má opět dojít k sociálnímu smíru. Tento veřejný zájem na právním smíru je v rozporu například s dohodami stran, které mají zrušit právní moc rozhodnutí.²⁶

Pátým veřejným zájmem, který je třeba zmínit, je transparentnost občanskoprávního řízení:²⁷ „*Spravedlnost musí být nejen uskutečňována, ale musí to být také vidět*“.²⁸ Veřej-

¹⁶ „Tato opatření [poznámka autora zajištění listinných důkazů a podnět účastníkům k účasti na ústním jednání podle § 183 odst. 1 ZPOJ] však předseda senátu nemůže vydat, pokud s tím strany nesouhlasí.“

¹⁷ Srov. k tomu a k následujícímu podrobně TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 124 an.

¹⁸ *Ibidem*, s. 130 an.

¹⁹ *Ibidem*, s. 197.

²⁰ *Ibidem*, s. 198 an.

²¹ Například KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 13 an.

²² TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 220 an.

²³ Čl. 7 B-VG a čl. 2 StGG.

²⁴ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 225 an.

²⁵ V této souvislosti se mluví o obnovení a zachování právního míru, srov. RECHBERGER, W. – SIMOTTA, D.-A. *Zivilprozessrecht*. 9. Auflage. Wien: MANZ, 2017, marg. č. 20. an.

²⁶ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 207 an.

²⁷ *Ibidem*, s. 228 an.

²⁸ *Rex v. Sussex Justices* (1924) 1 KB, s. 256.

nost a ústní podání občanskoprávního řízení, ale i účast laiků na ní jsou základními prvky zásady, že soudní rozhodnutí by neměla být přijímána pouze „v utajení“, ale měla by se o nich dozvědět i veřejnost, což by mělo posílit důvěru v justici.

Téměř každé kogentní ustanovení procesního práva lze odůvodnit jedním z těchto veřejných zájmů. Není ovšem snadné vyložit, která ustanovení občanského soudního řádu jsou kogentní a která naopak ponechávají prostor pro autonomii stran.

2. Referenční rámec v pozitivním právu civilního soudního řádu (ZPO)

V otázce vztahu mezi kogentními ustanoveními a možnostmi soukromoprávního autonomního dotváření (autonomního řešení) v rakouském civilním soudním řádu, jsou výslovná ustanovení přinejlepším mezerovitá a ztěžují používání obecných zásad.²⁹ Začnu dvěma výše uvedenými ustanoveními. Ustanovení § 129 odst. 1 ZPO umožňuje zkrácení všech lhůt na základě vzájemné dohody, nikoli však jejich prodloužení. Procesně ekonomické odůvodnění tohoto ustanovení je zřejmé: pokud strany chtějí proces urychlit, protože se jim zdá příliš pomalý, je to možné. Zdržování procesu prodlužováním lhůt však přípustné není.

Ustanovení § 183 odst. 2 občanského soudního řádu, podle něhož mohou účastníci řízení dohodou „vyloučit“ z řízení některé svědky a listiny, slouží především k ochraně soukromého a rodinného života;³⁰ pokud si účastníci řízení nepřejí, aby některé aspekty jejich života byly vtahovány do řízení, měli by mít možnost se na tom dohodnout. Podle správného názoru v literatuře je tato úprava analogicky rozšířena i na tzv. záležitosti *prima facie*, tedy obecně známé.³¹

Kromě toho jsou v rámci zákonných ustanovení přípustné dohody o místní příslušnosti a rozhodčím řízení, uzavírání soudních smírů,³² jakož i zpětvzetí žaloby po vzájemné dohodě bez vzdání se nároku,³³ zpětvzetí žaloby spojené se vzdáním se nároku je možné i bez souhlasu žalovaného.³⁴

Tyto nesporné možnosti autonomie vůle jsou protipólem úmluv, které strany uzavřít nesmějí. Právní překážky soudní příslušnosti a rozhodčí smlouvy již byly zmíněny. Zde je však třeba zmínit i výše uvedený zákaz prodlužování lhůt. Navíc jsou nepřípustné dohody stran, které zasahují do volného hodnocení důkazů soudem. Doznání podle § 266 odst. 2 ZPO lze odvolat; soud však musí v rámci volného hodnocení důkazů komplexně posoudit pravdivost doznání (výpovědi) nebo jeho (jejího) odvolání.³⁵ Trenker výstižně

²⁹ Srov. „nástin“ *lex scripta* v TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 39 an.

³⁰ *Ibidem*, s. 145 an.

³¹ *Ibidem*, s. 147 an.

³² Srov. § 204 odst. 1 občanského soudního řádu: „*Při ústním jednání se může soud vždy na návrh nebo z úřední povinnosti pokusit o smírné vyřešení sporu nebo vyřešení jednotlivých otázek. V této souvislosti může poukázat na instituce vhodné pro smírné řešení konfliktů, pokud se to jeví jako účelné. Dojde-li ke smíru, jeho obsah se na požádání uvede do protokolu z jednání.*“

³³ Ustanovení § 237 odst. 1 věta první ZPO: „*Žaloba může být vzata zpět bez souhlasu žalovaného pouze do doby, než je doručena žaloba nebo odpor proti platebnímu rozkazu.*“

³⁴ Ustanovení § 237 odst. 1 věta druhá ZPO: „*Jestliže se žalobce současně vzdá nároku, může být žaloba vzata zpět bez souhlasu žalovaného až do skončení ústního jednání.*“

³⁵ § 266 odst. 2 ZPO: „*Do jaké míry je takové uznání zrušeno nebo oslabeno ve své účinnosti dodatky a omezení, které k němu strana připojila, a jaký vliv má odvolání na účinnost uznání, posoudí soud podle svého uvážení vedeného pečlivým uvážením všech okolností.*“ Srov. k problematice podrobněji TRENKER, M. *Bindungswirkung des zivilgerichtlichen Geständnisses*. *Österreichische Juristenzeitung*. 2020, Hf. 7, s. 293.

vysvětlil, že podle zásady rakouského civilního soudního řízení nelze soud „donutit“ k nesprávnému rozhodnutí v rozporu s jeho znalostmi.³⁶

Volné hodnocení důkazů je takřikajíc jednou z „klíčových kompetencí“, které představují kvintesenci soudní činnosti, a jsou tedy v každém případě vyloučeny ze soukromoprávního autonomního ujednání. V této souvislosti je třeba vzít v úvahu i zásadu *iura novit curia*, tj. monopol soudů na výklad rozhodného práva.³⁷ Vždyť zákonodárce stanoví zásady řízení a umožňuje tak soudci naplánovat jeho průběh. Předpokládá totiž, že soudce na základě svých zkušeností ví, jak lze řízení nejsnáze vést.³⁸

Mezi těmito dvěma póly přípustnosti a nepřípustnosti soukromoprávních autonomních dohod v občanskoprávním řízení se nachází široké pole otázek, které nejsou výslovně upraveny, a jsou proto sporné. Uvedu několik z nich, které se v současné době v Rakousku diskutují. Třemi takovými se budu podrobněji zabývat v dalším textu.

Ve výše popsané koncepci je zejména sporné, zda strany mohou uzavřít dohodu, a to i do budoucna, o komplexním vzdání se nároků, tzv. *pactum de non petendo*. Srovnatelné otázky vyvstávají v souvislosti s dohodou o takzvaném „věčném smíru“,³⁹ která – pokud by byla chápána doslova – se svými účinky této dohodě velmi blíží.

Velmi spornou a dogmaticky zajímavou je také otázka, zda oprávněný k žalobě může svoje žalobní právo převést na jinou osobu, aniž by převedl základní hmotněprávní nárok. Jedná se o otázku přípustnosti tzv. „autonomii v řízení“.⁴⁰

V posledních desetiletích kolísala judikatura v otázce, zda strany mohou na základě dohody „vyměnit“ účastníka řízení za jinou stranu, která s tím souhlasí.⁴¹ Nejvyšší soud na tuto otázku odpověděl kladně v rozhodnutí, které zatím zůstalo ojedinelé.⁴²

Dále je diskutována otázka, zda může být soud vázán k určení určitých skutkových nebo právních otázek soukromoprávní dohodou. V neposlední řadě má velký praktický význam otázka přípustnosti a účinků mimosoudního vzdání se prostředků právní ochrany⁴³ nebo mimosoudního zpětvezetí žaloby.⁴⁴

Již z tohoto stručného přehledu je patrná různorodost rozebírané problematiky. Ale již na tomto místě lze tak konstatovat, že v tomto kontextu je nesprávný nediferencovaný přístup „všechno nebo nic“. Stejně tak neplatí, že by všechny dohody procesních stran, které nejsou v zákoně výslovně uvedeny, byly bez výjimky nepřípustné. Naopak však nelze tvrdit, že mimo výslovně upravené případy platí přístup „vše je dovoleno“. Vždy je třeba se zaměřit na konkrétní normativní kontext a případně existující veřejné zájmy, které mohou stát v cestě autonomnímu uspořádání.

³⁶ Správně TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 197: „Integrita soudu musí být zachována v jeho vlastním zájmu a v zájmu důvěryhodnosti soudnictví, přinejmenším do té míry, že chování stran nesmí vést k tomu, aby soud musel rozhodnout zřejmě nesprávně.“

³⁷ Místo všech RECHBERGER, W. In: FASCHING, H. W. – KONEČNÝ, A. *III/1 § 271 ZPO*. 3. vydání. Wien: MANZ, 2017, s. 1: „[Z]áleží na soudci, jakým způsobem získá potřebné znalosti práva.“

³⁸ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 200 an.

³⁹ Srov. KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 434.

⁴⁰ Podrobněji viz KUNZ, T. *Prozessstandschaft*, s. 153 an.

⁴¹ Srov. popis vývoje judikatury v pozn. 4, s. 22 an.

⁴² Srov. OGH 15. 12. 2008, 4 Ob 79/08h.

⁴³ Srov. TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 524 an. a 572 an.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 716 an.

3. Od restriktivní starší doktríny k zásadě *in dubio pro libertate*

Při pohledu na vývoj v posledních desetiletích v Německu i v Rakousku je zřejmá tendence k větší autonomii v civilněprávním řízení. V tomto smyslu starší doktrína spíše předpokládala, že právní normy civilního procesu je třeba považovat za kogentní. Tento názor je často podporován zákazem „smluvních sporů“, což jistě není vždy přesvědčivé v této obecnosti. Současně však lze tomuto staršímu názoru jistě přisvědčit v tom, že v případech, kdy zákon nestanoví výslovnou úpravu, může jeden nebo více zmíněných veřejných zájmů často mluvit proti přípustnosti autonomní úpravy. Zde je třeba zmínit zejména zásadu procesní ekonomie, protože autonomní úpravy jsou často podezřelé z toho, že řízení komplikují a tím prodlužují.

Naproti tomu v novější literatuře lze pozorovat odlišný přístup, který se může odvolávat na ústavněprávní názory s vysokou úrovní abstrakce.⁴⁵ Jak německý Spolkový ústavní soud,⁴⁶ tak i rakouský Ústavní soudní dvůr⁴⁷ v nedávné době zdůraznily obecnou svobodu jednání jednotlivce.⁴⁸ Z toho vyplývá zásada, že občané mají zásadně právo na svobodnou volbu, pokud jde o uspořádání jejich životních podmínek. Každé omezení této svobody, a tedy i autonomie vůle, musí být založeno na objektivním důvodu, jinak je regulace nesprávná.⁴⁹

V tomto smyslu se v nedávné literatuře prosadila zásada *in dubio pro libertate*:⁵⁰ pokud zákon neobsahuje výslovná ustanovení, která by tomu bránila, a neodporují-li tomu závažné veřejné zájmy, je třeba v případě pochybností připustit možnost autonomie stran v civilněprávním řízení.

Tato úvaha je jistě přesvědčivá svým obsahem a odůvodněním, ale praktické dopady této „změny paradigmatu“ nelze přeceňovat.⁵¹ Jak jsme viděli, existuje celá řada veřejných zájmů – s velmi širokou působností – které mohou stát v cestě přípustnosti soukromoprávních dohod v civilněprávním řízení. Stačí si vzpomenout na zásadu procesní ekonomie: při odpovídajícím širokém chápání zásady procesní ekonomie by jakákoli soukromoprávní dohoda byla v rozporu s veřejným zájmem, protože soud by byl nucen „implementovat“ dohodu stran namísto civilního soudního řádu (ZPO), které zná. Ačkoli takový zjednodušený pohled není přesvědčivý, ukazuje tato myšlenka, že není příliš obtížné akceptovat v civilněprávním řízení veřejné zájmy, které mohou značně omezit přípustnost soukromoprávních dohod.

Přesto je obohacující chápat přístup spočívající ve zdůraznění autonomie vůle, a tedy nutnosti hledat opodstatnění kogentních ustanovení i v procesním právu, protože ustanovení rakouského civilního soudního řádu dosud – pokud je to možné posoudit – nebyla téměř z tohoto hlediska analyzována.

⁴⁵ Srov. přesvědčivý závěr *ibidem*, s. 91 an.

⁴⁶ Srov. BVerfGE. Bd. 54, s. 143; BVerfGE. Bd. 80, s. 137; BVerfGE. Bd. 90, s. 145.

⁴⁷ VfGH. G 139/2019. 11. 12. 2020.

⁴⁸ BEZEMEK, C. Allgemeine Handlungsfreiheit im System der österreichischen Bundesverfassung. *Austrian Law Journal*. 2016, Hf. 2, s. 109.

⁴⁹ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 97.

⁵⁰ Srov. v tomto ohledu poměrně dalekosáhlé teze SCHLOSSER, P. *Einverständliches Parteihandeln im Zivilprozeß*. Tübingen: Mohr Siebeck, 1968, s. 9 an.

⁵¹ V tomto smyslu také TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 97 an.

4. Vybrané otázky rakouského občanského soudního řízení

4.1 Smlouva o vzdání se práv (*pactum de non petendo*)

Nyní se budu věnovat již avizovaným vybraným otázkám rakouského civilního procesu. Nejprve se zaměřím na otázku přípustnosti komplexního vzdání se právní ochrany (*pactum de non petendo*). Tím se rozumí dohoda stran, že určitý nárok – nebo všechny nároky vyplývající z určitého právního vztahu – nelze vynucovat soudně.⁵² Pohledávce chybí soudní vymahatelnost. Stejně jako mnoho procesních dohod má i toto ujednání takřka-jíc „dvojče“ v hmotném právu, a to vzdání se práva, které je v zásadě nepochybně přípustné (§ 1444 ABGB).⁵³ Na rozdíl od něho se však strany *pactum de non petendo* nevzdávají hmotněprávního nároku, ale pouze jeho vynutitelnosti (žalovatelnosti).⁵⁴

Jak se taková dohoda posuzuje procesně? Dříve převládal názor, že taková dohoda není z ústavněprávních důvodů přípustná: Takové ujednání se považovalo za porušení práva na řádný proces zaručeným článkem 6 EÚLP. Právo na řádný proces je navíc veřejnoprávním nárokem,⁵⁵ protože jeho předmětem je civilněprocesní nárok, kterého se nelze vzdát.

Naproti tomu novější doktrína, zejména Trenker,⁵⁶ vychází z toho, že z judikatury ESLP k článku 6 EÚLP vyplývá, že v zásadě je možné vzdát se i práv zaručených tímto článkem.⁵⁷ Ujednání *pactum de non petendo* by sice nemělo obcházet kogentní ustanovení, například pokud zákon o ochraně spotřebitele stanoví, že se nelze některých práv spotřebitele vzdát nebo jen v omezeném rozsahu.⁵⁸ V tomto případě by se vzdání se vymahatelnosti zpravidla hodnotilo až po vzniku sporu. Mimo tento zvláštní případ však údajně neexistuje žádná zásadní dogmatická překážka přípustnosti *pactum de non petendo*; pokud se někdo mohl vzdát hmotněprávního nároku, mohl se vzdát i jeho vynutitelnosti. Je třeba připustit, že při hodnocení přípustnosti v jednotlivých případech by bylo třeba ji zkoumat na základě požadavků kontroly všeobecných obchodních podmínek, tj. kontrolu jejich platnosti a obsahu.⁵⁹ Pokud dohoda při této kontrole ob stojí, musí být považována za přípustnou i z procesního hlediska.

Podle mého názoru má tento menšinový názor mnoho výhod. Především z pozitivního práva nelze dovodit, že by *pactum de non petendo* bylo nepřípustné. Skutečnost, že nárok na žalobu je formálně nárokem veřejnoprávní povahy, není závažná, protože je uznáváno, že i veřejnoprávních práv se lze za určitých konstelací vzdát. V daném kontextu převládá názor, že jak hmotněprávní vzdání se práva, tak vzdání se práv vyplývajících z článku 6 EÚLP jsou v zásadě přípustná, takže *prima facie* lze konstatovat, že pro přípustnost vzdání se vymahatelnosti nároku mluví celá řada důvodů. V tomto případě se však otázka

⁵² RECHBERGER, W. – SIMOTTA, D.-A. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 31; KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 10 a 111.

⁵³ „Ve všech případech, kdy je věřitel oprávněn vzdát se svého práva, může se ho vzdát i ve prospěch svého dlužníka, a tím zrušit jeho závazek.“ Zákon stále hovoří o odřikání ve smyslu starší terminologie.

⁵⁴ Srov. RECHBERGER, W. – SIMOTTA, D.-A. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 31; KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 111 s dalšími argumenty.

⁵⁵ Srov. KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 10 a 49.

⁵⁶ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 230 an. a 556 an.

⁵⁷ K výkonu práv podle čl. 6 EÚLP z hlediska rozhodčího řízení srov. také GRABENWATER, C./GANGLBAUER, T. Die Stellung des Schiedsverfahrens aus verfassungsrechtlicher Sicht. In: CZERNICH, D. – DEIXLER-HÜBNER, A. – SCHAUER, M. (eds). *Schiedsrecht*. Wien: MANZ, 2018, marg. č. 128 an.

⁵⁸ K ochraně spotřebitele viz TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 553 an.

⁵⁹ Srov. ibidem, s. 564 an.

nevyhnutelně přesouvá ke kontrole platnosti dohody v konkrétním případě; v případě spotřebitelů bude taková dohoda přípustná pouze v úzkých mezích a zejména až po vzniku konkrétního soudního sporu. Totéž platí i pro pracovněprávní nároky. V oblasti B2B musí doložka obstát při obecné kontrole všeobecných obchodních podmínek a dobrých mravů.

Jedním z argumentů, který by mohl zásadně mluvit proti přípustnosti *pactum de non petendo* a který podle mého názoru stojí i v pozadí negativních názorů ve starší literatuře, je nepřípustnost oddělení hmotněprávního nároku a jeho procesního vynucování: Bud' – podle této úvahy – nárok hmotněprávně existuje, a v tom případě jej musím mít možnost i vymáhat; nebo hmotněprávně neexistuje, a v tom případě odpadají všechny úvahy o vzdání se právní ochrany. Podrobněji se touto úvahou o základní jednotě hmotněprávního nároku a jeho uplatnění budu zabývat níže (4.2).

V nastíněném kontextu se však oddělené posuzování hmotněprávní existence nároku a jeho vynutitelnosti jeví jako nepodstatné z následujícího důvodu: pozitivní právo obsahuje v souvislosti s institutem promlčení⁶⁰ dogmatickou konstrukci, podle níž nárok hmotněprávně existuje, ale plynutím času ztrácí svou vynutitelnost. Pokud mohou strany omezit vymahatelnost nároku tím, že se vzájemně dohodnou na zkrácení promlčecí lhůty,⁶¹ není v zásadě důvod odmítat přípustnost *pactum de non petendo*. V důsledku toho je podle zde zastávaného názoru třeba se řídit názorem Trenkera, že neexistují žádné zásadní výhrady proti přípustnosti smlouvy o vzdání se práv. Její platnost je však vždy třeba zkoumat v konkrétním případě na základě obecné kontroly všeobecných obchodních podmínek a v souladu s dobrými mravy.

4.2 Procesní autonomie

Tím se dostávám k druhé sporné otázce, kterou bych rád v rámci této přednášky stručně vysvětlil. S otázkou *pactum de non petendo* úzce souvisí problém, zda je přípustný převod žalobního práva např. postoupením hmotněprávní pohledávky. V tomto ohledu se – v návaznosti na německou koncepci – používá termín „*gewillkürter Prozessstandschaft*“.⁶² Představitelnou konstelací by byl převod žalobního práva spotřebitele na spolek spotřebitelů, aniž by však na spolek přešlo základní právo ze smlouvy s podnikatelem. Dalším případem je vymáhání pohledávky postupitelem v rámci tiché cese, protože strany si nepřejí, aby postoupení na dlužníka *cessus* bylo uveřejněno.⁶³

Převažující doktrína⁶⁴ a také Nejvyšší soud⁶⁵ vycházejí z toho, že procesní aktivní legitimaci nelze oddělit od základního hmotněprávního nároku. Na jedné straně je to odůvodněné z hlediska úpravy nákladů řízení nebo prevence zneužití práva: nemělo by být možné konstruovat nesolventního „bílého koně“, který nemůže požádat o prominutí nákladů nebo si dokonce nemůže dovolit ani hrazení nákladů soudního řízení. Zahraniční

⁶⁰ § 1478 an. ABGB.

⁶¹ Srov. § 1502 ABGB, který pouze vylučuje – z důvodu právní jistoty – prodloužení promlčecí lhůty.

⁶² KUNZ, T. *Prozessstandschaft*, s. 43 an. k pojmu a definici soudního sporu.

⁶³ Srov. *ibidem*, s. 168 an.

⁶⁴ RECHBERGER, W. – SIMOTTA, D.-A. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 354; KODEK, G. – MAYR, P. *Zivilprozessrecht*, marg. č. 299.

⁶⁵ A to ve formě tzv. posíleného senátu (OGH 27. 4. 2001, 1 Ob 40/01s), který rozhodnutí dodává zvýšený význam (srov. § 8 OGHG). K judikatuře Nejvyššího soudu k této otázce viz KUNZ, T. *Prozessstandschaft*, s. 158 an.

žalobci by si takto mohli ušetřit složení jinak povinné jistiny.⁶⁶ Na druhé straně se tvrdí, že právo na žalobu je veřejnoprávní pohledávkou, kterou nelze převést na jiné osoby.

Opačný názor naopak vychází z převládajícího názoru v Německu,⁶⁷ podle kterého by dobrovolné soudní spory měly být přípustné, pokud má strana na řízení vlastní zájem, který je hoden ochrany. Trenker⁶⁸ i Kunz⁶⁹ ve svých nedávno publikovaných pracích zastávají stejný přístup a předpokládají, že autonomie řízení by měla být přípustná. Souhrnně je to odůvodněno tím, že v podobě postoupení pohledávky k vymáhání existuje v hmotném právu právní institut, který je svými účinky rovnocenný autonomnímu soudnímu sporu.⁷⁰ Dále je nepochybně přípustné pověřit jinou osobu zastupováním v soudním řízení týkajícím se práva jiného, a to na základě plné moci. Tvrdí, že je nepochopitelné, proč jsou tyto dvě možnosti přípustné, nikoliv však „střední cesta“ ve formě procesní autonomie.

Argumenty, o něž se opírá převládající názor, nejsou ve skutečnosti samy o sobě příliš přesvědčivé. Nebezpečí soukromoprávních autonomních ujednání s cílem obejít úpravu o nákladech řízení vzniká stejně tak v případě nesporně přípustného postoupení pohledávky k vymáhání (inkasocese) podle hmotného práva. Skutečnost, že pravomoc vést řízení je veřejnoprávním oprávněním, sama o sobě neodůvodňuje ani přípustnost, ani nepřípustnost autonomie řízení.

Přesto jsem toho názoru, že je třeba souhlasit s převažujícím názorem, a to z následujícího důvodu. Rozpolcení práva na hmotněprávní nárok a procesní oprávnění k jeho vynucování je rakouskému právu zásadně cizí. Historický zákonodárce vycházel z toho, že právo se buď uplatňuje vlastním jménem, nebo že cizí právo se vynucuje na základě plné moci. Uplatnění cizího práva vlastním jménem je alespoň podle tradičního názoru nepřípustné.

Na pozadí výše uvedených ústavněprávních úvah – viz *in dubio pro libertate* – však vyvstává otázka, zda proti přípustnosti autonomie řízení nehovoří také veřejný zájem. Podle mého názoru tomu tak je: jak zásada procesní ekonomie, tak zásada transparentnosti hovoří ve prospěch toho, aby autonomie řízení nebyla přípustnou. Jak ve fázi nalézacího řízení, tak v případě řízení o výkonu rozhodnutí není vyloučeno, že práci soudu zkomplikuje a zapojení třetí osoby jako účastníka řízení, jehož právní vztah ke skutečnému oprávněnému musí soud často nejprve vyjasnit.

Ustanovení civilního soudního řádu jsou zaměřena na to, aby se svého nároku domáhala věcně legitimovaná strana – v případě potřeby na základě plné moci. To je zřejmé například z toho, že zastánci přípustnosti procesní autonomie musí nejprve velmi podrobně zdůvodnit, proč se na věcně legitimovanou stranu mají aplikovat nikoli pravidla o výslechu svědků, ale pravidla o výslechu stran řízení.⁷¹ Již tento jednoduchý příklad ukazuje, že autonomie v řízení s sebou nese riziko dalšího zkomplikování (již tak složitého) civilněprávního řízení a nutnost dalších výkladových postupů soudu, a proto převažující

⁶⁶ Srov. § 57 ZPO an. Tato ustanovení mají s ohledem na unijní právo jen malý praktický význam.

⁶⁷ Srov. TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 394 s dalšími odkazy.

⁶⁸ *Ibidem*, s. 381 an.

⁶⁹ KUNZ, T. *Prozessstandschaft*, s. 173 an.

⁷⁰ V Rakousku je přípustnost inkasocese (postoupení pohledávky k vymáhání) – na rozdíl od České republiky – jednomyslně uznávána jak v doktríně, tak v judikatuře Nejvyššího soudu (viz také níže).

⁷¹ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 392 an.

názor podle mého názoru správně odmítá přípustnost této úpravy. To platí tím spíše, že právní institut postoupení pohledávky k vymáhání dostatečně zohledňuje zájmy hmotně oprávněné strany i strany řízení, takže v tomto ohledu nehrozí žádná právní mezera.⁷²

4.3 Platnost mimosoudních dohod v primárním řízení

Poslední problém, který s ohledem na složitost problematiky jen stručně nastíním, se týká účinnosti mimosoudních dohod v tzv. primárním řízení, o kterém se v Německu rovněž intenzivně diskutuje, tedy nikoliv v řízení o náhradě škody, ale jen v procesu o předpokladech odpovědnosti, na který se mimosoudní dohoda vztahuje.⁷³ Tento problém ilustruje krátký příklad: Strany se písemně mimosoudně dohodnou, že žalobce vezme žalobu zpět. Následně však žalobce tak odmítá učinit. Vystává otázka, zda a jak může žalovaný přispět k úspěchu mimosoudní dohody.

Východiskem úvah je § 237 odst. 2 civilního soudního řádu, který stanoví, že zpětvzetí žaloby musí být učiněno buď písemným projevem vůle žalobce, nebo jeho prohlášením při ústním jednání.⁷⁴ Pokud tak žalobce odmítne učinit, nemůže *prima facie* ke zpětvzetí žaloby dojít.

K řešení této nepochybně neuspokojivé situace nyní Trenker ve své habilitační práci činí tento návrh.⁷⁵ Lze-li dohodu o zpětvzetí žaloby prokázat listinami, může oprávněný vynucovat závazek analogickým použitím § 367 exekučního řádu (EO), což je ustanovení o výkonu projevu vůle, který má být učiněn.⁷⁶ Pokud podle tohoto ustanovení musí povinný učinit prohlášení vůle podle obsahu exekučního titulu, v našem případě zpětvzetí žaloby, „*považuje se toto prohlášení za učiněné, jakmile rozhodnutí nabylo právní moci nebo jiný exekuční titul se stejným obsahem opravňuje povinného k podání návrhu na povolení exekuce*“. Podle Trenkera je to třeba vymáhat v primárním řízení prostřednictvím návrhu oprávněné strany, načež soud musí usnesením konstatovat existenci doložené povinnosti zpětvzetí žaloby.⁷⁷

Toto složité téma zde nelze obsáhle rozebrat. Podle mého názoru mluví proti řešení navrženému Trenkerem okolnost, že z jednoho ustanovení nelze při použití analogie vyvodit žádné rozsáhlejší právní následky než v původním rozsahu jeho působnosti.⁷⁸ Ustanovení § 367 EO (exekučního řádu) však vyžaduje pravomocný rozsudek, který lze vykonat. Podle mého názoru se toto ustanovení nevztahuje na incidenční přezkum závazku v primárním řízení, o kterém rozhoduje soud prvního stupně usnesením. Trenkerovo řešení je nepochybně elegantní a lze jej podpořit *de lege ferenda*, ale je pravděpodobně obtížně odvoditelné z pozitivního práva.

⁷² Jinak tomu však může být v případě, že je přípustnost postoupení pohledávky k vymáhání sporná, jako je tomu v České republice.

⁷³ Srov. WAGNER, G. *Prozeßverträge. Privatautonomie im Verfahrensrecht*, s. 212 an.

⁷⁴ „Zpětvzetí žaloby se uskuteční písemným podáním nebo ústním přednesem vůle při ústním jednání, které se doručí žalovanému. Doručení podání provádí předseda bez předchozího usnesení senátu.“

⁷⁵ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 459 an.

⁷⁶ „(1) Má-li povinný podle obsahu exekučního titulu učinit projev vůle, má se za to, že se tak stalo, jakmile rozhodnutí nabylo právní moci nebo jiný exekuční titul stejného obsahu opravňuje povinného podat návrh na nařízení exekuce. (2) Je-li projev vůle závislý na protiplnění, nastane následek uvedený v odstavci 1 až poskytnutím protiplnění věřitelem.“

⁷⁷ TRENKER, M. *Einvernehmliche Parteidisposition im Zivilprozess*, s. 465.

⁷⁸ FRÖSSEL A. *Weitere Sachenrechte*. In: PERNER, S. – SPITZER, M. – KODEK, G. (eds). *Österreich Casebook Bürgerliches Recht*. Wien: MANZ, 2019, s. 394.

Souhrnné hodnocení

Jaké závěry lze učinit k otázce soukromoprávní autonomie v rakouském civilním soudním řízení?

Jak již bylo zdůrazněno, je třeba nejprve poznamenat, že v této souvislosti by neměla být prosazována řešení typu „všechno, nebo nic“. Není pravda, že v rakouském občanském soudním řízení není prostor pro soukromoprávní autonomii, ani nelze předpokládat, že soukromoprávní autonomie je realizována jako ústřední zásada v procesním civilním právu obdobně jako v soukromém hmotném právu. To je zřejmé již z ustanovení rakouského civilního soudního řádu, které na jedné straně umožňují autonomii stran, ale také ji omezují. Paradigmatickým příkladem je ustanovení § 129 odst. 1 civilního soudního řádu, které umožňuje zkrácení lhůty dohodou stran, nikoli však její prodloužení.

Kromě výslovně upravených případů autonomních dohod má proto rozhodující význam (systematický, historický a teleologický) výklad příslušného kontextu právní úpravy. Stejně jako v jiných souvislostech je třeba na otázku, zda právní řád v daném kontextu umožňuje autonomní regulaci, nebo zda tomu tak není, odpovědět za použití všech výkladových metod a na základě celkového pohledu.

V této výkladové problematice mají rozhodující význam výše uvedené veřejné zájmy, tj. zásady materiální pravdy, procesní ekonomie, jednoty rozhodování, právního míru a také transparentnosti, které mohou být v rozporu se soukromoprávní autonomní úpravou. Autonomní dohody, které jsou v rozporu s těmito veřejnými zájmy, nebudou obecně přípustné. Kromě toho dohody stran nesmí zasahovat do „základních pravomocí“ soudu, tj. do volného hodnocení důkazů, právního posouzení, jakož i do shromažďování a strukturování podkladů pro řízení.

Mimo tuto základní oblast státní jurisdikce jsou však v občanskoprávních řízeních zcela jistě přípustné autonomní režimy. Kromě dohod výslovně připuštěných v civilním soudním řádu, které se týkají zkrácení lhůt a vyloučení některých důkazů, je *pactum de non petendo* podle zde zastávaného názoru v zásadě přípustnou formou ujednání. Totéž platí pro související právní institut „věčného smíru“. Právě v této souvislosti je však třeba zohlednit hodnoty hmotného práva, které určují za jakých podmínek lze přípustně prohlásit vzdání se práva. Naproti tomu přípustnost procesní autonomie ve smyslu autonomie řízení je podle mého názoru třeba odmítnout ve smyslu převažujícího názoru, neboť obsahuje riziko zbytečného ztížení procesu, a je tak v rozporu s procesní ekonomikou. Vynucování mimosoudního příslibu zpětvzetí žaloby za analogického použití § 367 EO (exekučního řádu) bude pravděpodobně rovněž obtížně slučitelné s požadavky pozitivního práva.

Dovolte mi závěrečné shrnutí: Otázky přípustnosti autonomního strukturování občanskoprávního řízení jsou v současné době v Rakousku předmětem intenzivní akademické debaty. V dohledné době se dozvíme, jak se k nastoleným otázkám postaví Nejvyšší soud. Moje prezentace by měla poskytnout přehled o současném stavu diskuse. Soudím, že civilní soudní řád jistě umožňuje na některých místech větší autonomii stran, než připouští starší doktrína, ale naopak působnost autonomie nesaží tak daleko, jak tvrdí zastánci novější nauky. Pravda, jak už to v životě bývá, bude ležet někde uprostřed.

Private Autonomy versus Public Interests in Civil Proceedings (Initiative for Czech Procedural Law)

Andreas FrösseI

Abstract: According to the prevailing opinion, the topic of private autonomy is usually restricted to the area of (substantive) civil law. In recent years, however, questions of private autonomy in civil procedure law have become more and more contested. This contribution gives an overview on the permissibility and scope of party agreements within the Austrian Code of Civil Procedure (ZPO). In particular, the article presents recent arguments by two scholars (M. Trenker and T. Kunz) who argue for more private autonomy in civil proceedings than the (restrictive) prevailing opinion does. Based on three selected topics, namely the permissibility of the pactum de non petendo, the permissibility of litigation in one's own name on another's behalf (gewillkürte Prozesstandschaft) and the effects of out-of-court agreements within pending civil proceedings, the article explores whether and to which degree the Austrian Code of Civil Procedure allows private autonomy of the parties. The contribution is intended to stimulate a debate on the topic regarding Czech civil procedure law.

Keywords: private autonomy, civil procedure law, Austrian Code of Civil Procedure, permissibility of party agreements, extensive and restrictive approach, pactum de non petendo, litigation in own name on another's behalf, out-of-court-agreements